

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Stratégie v záujme inteligentného ozdravenia rozpočtovej politiky: nájsť hnacie sily rastu v Európe. Ako naplno využiť potenciál nášho hospodárstva vzhľadom na naliehavú potrebu úpravy rozpočtu?“ (prieskumné stanovisko na žiadosť maďarského predsedníctva)

(2011/C 248/02)

Spravodajca: **Gérard DANTIN**

Stály predstaviteľ Maďarskej republiky pri Európskej únii, pán Peter GYÖRKÖS, požiadal 15. novembra 2010 v mene nadchádzajúceho maďarského predsedníctva Rady Európskej únie Európsky hospodársky a sociálny výbor o vypracovanie prieskumného stanoviska na tému:

„Stratégie v záujme inteligentného ozdravenia rozpočtovej politiky: nájsť hnacie sily rastu v Európe. Ako naplno využiť potenciál nášho hospodárstva vzhľadom na naliehavú potrebu úpravy rozpočtu?“

Odborná sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť, poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 31. mája 2011.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 472. plenárnom zasadnutí 15. a 16. júna 2011 (schôdza z 15. júna 2011) prijal 164 hlasmi za, pričom 2 členovia hlasovali proti a 9 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Hospodárska a finančná kríza, ktorá vypukla v priebehu roka 2007 a v roku 2008 sa vyostrila, mala vážny dosah na verejné financie európskych krajín, pričom poznačila najmä ich rozpočtovú situáciu.

1.2 Keďže v súčasnosti je potrebné odbremeniť rozpočty od nákladov vynaložených väčšinou na rôzne plány hospodárskej obnovy, na pomoc bankám (ako sa to stalo v niektorých členských štátoch) alebo v dôsledku slabého rastu, ktorý nebol dostatočne zohľadnený v hospodárskej politike pred krízou, mnohé členské štáty musia znížiť svoje verejné výdavky. Toto rozhodnutie by mohlo viesť k tomu, že štáty ustúpia od svojho záväzku prerozdeľovať prostriedky v rámci systémov kolektívnej solidarity, či už ide o systém sociálnej ochrany alebo o verejné služby.

1.3 Tento spôsob, ako rýchlo znovu nastoliť rovnováhu, prináša so sebou nielen sociálne náklady, ale mohol by viesť aj k dlhodobému stagnujúcemu rastu, najmä z dôvodu zmrazenia dopytu, ktorý ešte viac prehĺbi rozpočtový deficit. V dôsledku toho sa dopyt zmenší a vznikne tzv. lavínový efekt, akási nekonečná špirála, ktorá môže európske hospodárstvo vtiahnuť do začarovaného kruhu.

1.3.1 Inteligentná rozpočtová politika musí tento začarovaný kruh prelomiť.

1.4 „Inteligencia“ ozdravenia rozpočtu spočíva v „inteligentnej“ rovnováhe medzi výdavkami a príjmami a medzi ponukou a dopytom. Udržateľný rast musí byť preto hlavným cieľom hospodárskej politiky, ako aj politiky vo všetkých ostatných oblastiach.

1.4.1 Udržateľný rast musí byť teda jedným z prioritných cieľov EÚ.

1.5 Preto je potrebné:

1.5.1 zaviesť ambicióznejšiu a úplnú reguláciu finančných trhov, aby sa zamedzilo špekuláciám. Inak by sa mohlo stať, že všetko úsilie vynaložené na „inteligentné ozdravenie rozpočtu“ bude zbytočné;

1.5.2 viesť takú rozpočtovú politiku, ktorá bude slúžiť rastu:

— zavedením európskej pôžičky, ktorá by vďaka využitiu úspor pomohla financovať projekty v oblasti infraštruktúry,

— vytvorením eurobondov, ktoré by umožnili predovšetkým znížiť náklady na finančnú pomoc poskytovanú štátom eurozóny, ktoré majú ťažkosti,

— snahou čo najviac využiť pružnosť obdobia venovaného tomuto ozdraveniu, lebo „veľký tresk“ by mohol ohroziť perspektívy rastu;

1.5.3 využiť daňovú politiku na podporu rastu:

— snahou o lepšiu koordináciu daňovej politiky členských štátov v súlade s európskymi zmluvami,

— lepšou spoluprácou v boji proti daňovým podvodom vďaka optimálnemu využívaniu mechanizmu Eurofisc,

— presunutím daňového tlaku vďaka novým zdrojom príjmov, ako sú dane z finančných transakcií, zdaňovanie energie, odvody finančných inštitúcií, poplatky za emisie CO₂ v rámci novej organizácie trhu s kvótami atď.;

1.5.4 vytvoriť dane určené na internalizáciu vonkajších účinkov, ktoré vznikajú v dôsledku správania sa finančného sektora, pokiaľ pomáhajú vytvárať spravodlivejšie podmienky v procese budovania a harmonizácie európskeho vnútorného trhu;

1.5.4.1 Komisia má v úmysle uskutočniť hodnotenie dosahu, čo výbor schvaľuje, s cieľom navrhnúť možnú štruktúru a podmienky uplatňovania tohto zdaňovania. V každom prípade by sa v súvislosti s týmto zdaňovaním nemalo prijať žiadne rozhodnutie, kým nebudú známe výsledky tejto štúdie;

1.5.5 vymyslieť rast zajtrajška:

— uplatňovaním stratégie Európa 2020, konkrétne vytvorením udržateľného a inkluzívneho rastu, a to s pomocou posilenej koordinácie opatrení hospodárskej politiky a odstránením hlavných prekážok rastu, vrátane tých, ktoré súvisia s fungovaním vnútorného trhu,

— vytvorením a uplatňovaním ambiciózneho a efektívneho priemyselnej politiky, ktorá by sa v prvom rade sústredila na sektory s veľkou pridanou hodnotou, sektory zamerané na špičkové technológie a sektory so silným potenciálom rastu či už v oblasti priemyslu alebo služieb,

— vytvorením skutočného európskeho „Small Business Act“,

— zameraním sa na „magický trojuholník“ rastu: „vzdelávanie, výskum, inovácia“. Na to je potrebné:

— ďalej a vo väčšej miere investovať do vzdelávania a VaV i napriek rozpočtovým škrtom, ktoré by mohli nevyhnutne viesť k ochudobneniu EÚ,

— dbať na to, aby poskytované vzdelanie a kvalifikácia boli primerané potrebám trhu práce,

— upraviť právne predpisy v oblasti daní v snahe podnietiť priemysel, aby viac investoval do výskumu, vývoja a inovácie,

— uľahčiť prácu a spoluprácu výskumníkom a novátorom na celom území EÚ tým, že sa zabezpečí úspešné dokončenie Európskeho výskumného priestoru,

— zredukovať, ak nie úplne odstrániť, množstvo prekážok: prístup MSP k financovaniu, náklady spojené s právom duševného vlastníctva; naliehavo dospieť k dohode o uplatňovaní európskeho patentu prostredníctvom posilenej spolupráce,

— dať väčší význam, viac prostriedkov a viac úloh „strediskám konkurencieschopnosti“. V tejto súvislosti môže vytvorenie európskej siete pomôcť zlepšiť vzťahy medzi výskumom a inováciou.

1.6 Pri uplatňovaní týchto opatrení, keď závisia iba od individuálneho rozhodnutia každého členského štátu, je nutné zohľadniť značné rozdiely v hospodárskej výkonnosti každého z 27 členských štátov. Miera rastu HDP, miera nezamestnanosti a ich vývoj, úroveň verejného dlhu a výdavkov na výskum a vývoj sa značne odlišujú, hoci je možné rozoznať určité podobné črty.

2. Úvod

2.1 Maďarské predsedníctvo Rady EÚ požiadalo Európsky hospodársky a sociálny výbor o vypracovanie prieskumného stanoviska na tému „Stratégie v záujme inteligentného ozdravenia rozpočtovej politiky: najsilnejšie hnacie sily rastu v Európe. Ako naplno využiť potenciál nášho hospodárstva vzhľadom na naliehavú potrebu úpravy rozpočtu?“

2.2 Výbor túto žiadosť uvítal.

2.3 Problematika, nad ktorou sa tu má zamyslieť, je totiž v súlade s jeho záujmami a súvisí s prácou, ktorú od začiatku finančnej krízy vykonal.

2.4 Toto stanovisko umožní výboru zaktualizovať svoje doterajšie úvahy, ktoré podporia vypracovanie tohto príspevku, ktorého cieľom bude nadviazať na začatú reflexiu v snahe reagovať na tému žiadosti⁽¹⁾.

2.5 Po krátkej analýze príčin krízy preskúmame preto jej dôsledky, hospodárske a sociálne riziká „neinteligentného“ ozdravenia rozpočtu, a napokon sformuluje niekoľko návrhov na podporu udržateľného rozvoja, ktorý ako jediný môže opäť naštartovať európske hospodárstvo.

⁽¹⁾ Pozri stanovisko EHSV na tému „Finančná kríza a jej vplyv na reálnu ekonomiku“, Ú. v. EÚ C 255, 22.9.2010, s. 10 a stanovisko EHSV na tému „Hospodárska obnova: súčasná situácia a konkrétne iniciatívy“, Ú. v. EÚ C 48, 15.2.2011, s. 57.

3. Kríza a jej dôsledky

3.1 Hospodárska a finančná kríza, ktorá vypukla v priebehu roka 2007 a v roku 2008 sa vyostрила, mala vážny dosah na verejné financie európskych krajín. Na jednej strane mnohé vlády prijali opatrenia, ktorých cieľom bola záchrana finančného systému. Na druhej strane zaviedli rúzne rozpočtové opatrenia, aby pomocou svojich plánov obnovy hospodárstva čo najviac obmedzili hĺbku recesie. Tieto plány síce posilnili činnosť automatických stabilizačných mechanizmov, aby sa zabránilo kolapsu hospodárskej činnosti, ale zároveň zhoršili rozpočtovú situáciu v mnohých členských štátoch.

3.2 Počas finančnej krízy rozsiahle verejné výdavky umožnili udržať likviditu trhov, dnes je však nevyhnutné zbaviť rozpočty týchto nákladov vynaložených na pomoc bankám (ako sa to stalo v niektorých členských štátoch) a na dočasné opatrenia, pretože inak sa môže stať, že nárast nezamestnanosti a ďalšie úsporné opatrenia, ktoré boli prijaté vo viacerých krajinách, budú spoločne predstavovať hrozbu pre hospodársky rast.

3.3 V dôsledku tejto situácie sa deficit verejných financií v Európskej únii podstatne zvýšil. Podľa odhadov Eurostatu z 2,3 % HDP v roku 2008 narástol v roku 2010 na 7,5 % a v rámci eurozóny sa zvýšil z 2 % na 6,3 %. Súčasne miera verejného dlhu v Európskej únii vzrástla zo 61,6 % HDP v roku 2008 na 80 % v roku 2010 a v eurozóne zo 69,4 % na 78,7 %. Pokiaľ ide o rast, v roku 2010 by mal dosahovať 0,7 %, miera nezamestnanosti by v EÚ mala vzrásť zo 7,1 % v roku 2007 na 9,1 % v roku 2009, pričom sa predpokladá, že koncom roka 2010 to bude 10,3 %, čo predstavuje takmer 25 miliónov ľudí, z ktorých približne 8 miliónov pripravila o prácu kríza.

3.4 Okrem toho opatrenia, ktoré zavádzajú niektoré členské štáty väčšinou s cieľom zredukovať verejné výdavky, aby sa čo najskôr znovu dosiahla rozpočtová rovnováha a znížil dlh, by mohli viesť k tomu, že štáty odstúpia od svojho záväzku prerozdeľovať prostriedky v rámci systémov kolektívnej solidarity. Najviac sa teda možno obávať zrútenia systémov sociálnej ochrany a verejných služieb, a to práve teraz, keď bola jednoducho ocenená úloha, ktorú plnia ako automatické stabilizačné mechanizmy a účinné prostriedky na zmiernenie dôsledkov krízy.

3.4.1 Podľa výboru je dôležité ochrániť európsky sociálny a prírodný kapitál, ktoré sú neodmysliteľnými faktormi zvyšovania rastu.

3.4.2 Dôveryhodnosť EÚ (a členských štátov) by sa poriadne naštrbila, ak by sa jej občanom naskytl pohľad na Európu, ktorá by sa zo všetkých síl usilovala zaviesť rozsiahle opatrenia na podporu finančného a bankového sektora (ako sa to stalo v niektorých členských štátoch), ktoré majú svoj podiel zodpovednosti na súčasnej kríze, a ktorá, keď treba naštartovať

spomalený rast, zastaviť veľký nárast nezamestnanosti a vývoj situácie smerom k neistote a zabezpečiť solidaritu prostredníctvom systémov sociálnej ochrany a verejných služieb, by konala neúčinne, a tak penalizovala európskych občanov, ktorí nemajú s vyvolaním hospodárskej a finančnej krízy nič spoločné. Táto situácia by len zväčšila vzdialenosť, ktorá už teraz delí občanov od EÚ.

3.5 Tento spôsob, ako rýchlo znovu nastoliť rozpočtovú rovnováhu, spočíva najmä na znížení verejných výdavkov; okrem sociálnych nákladov a môže viesť aj k dlhodobému stagnujúcemu rastu, najmä v dôsledku zmrazenia dopytu, ktorý by sprevádzala pretrvávajúca, či dokonca narastajúca nezamestnanosť, a preto aj erózia konkurencieschopnosti Európy vo svetovom meradle.

3.5.1 Rozpočtová prísnosť by mohla spôsobiť zníženie dopytu, čo by viedlo k recesii a ďalšiemu deficitu, v dôsledku ktorého by sa európske hospodárstvo mohlo ocitnúť v „začarovanom kruhu“.

3.5.2 Spomínané zníženie dopytu bude tým väčšie, že rozdiely sa budú ďalej prehĺbovať (napríklad vo Francúzsku sa v rokoch 1998 až 2005 priemerný plat 0,01 % najlepšie platených osôb zvýšil o 51 %) a že kúpna sila domácností sa automaticky zmenší pod vplyvom hospodárskej situácie, ale aj v dôsledku veľkého zníženia podielu plátov na rozdelení pridanej hodnoty. Totiž podľa odhadov Medzinárodného menového fondu v roku 2007 podiel plátov na HDP sa v Európe znížil zo 73 % v roku 1980 na 64 % v roku 2005.

4. Inteligentná konsolidácia rozpočtu

4.1 Nejde ani tak o to zistiť, či by sa mala opäť nastoliť rozpočtová rovnováha, ale skôr určiť „ako“ a „kto bude platiť“ a „v akom tempe“, aby sa mohol rast zrýchliť.

4.1.1 „Inteligentná“ ozdravenia rozpočtu spočíva v „inteligentnej“ rovnováhe medzi výdavkami a príjmami a medzi ponukou a dopytom. Aby sme to mohli zrealizovať, jedným z neopomenuteľných spôsobov, ako prekonať krízu, je znovu vykročiť po ceste rastu v rámci expanzívnej politiky vytvárajúcej priaznivú situáciu pre spotrebu a investície.

4.1.2 Ozdravenie rozpočtu vyplýva čiastočne aj z požiadaviek menovej politiky, ktorú treba viesť tak, aby dosahovala svoje vlastné ciele z hľadiska stability cien a dôvery trhov a zároveň vytvárala podmienky pre hospodársky rast.

4.2 Rozpočtová politika v službách rastu

4.2.1 Už dávno pred súčasnou krízou zaznamenávala Európa nedostatočný rast. Stanovený cieľ ročného rastu na úrovni 3 %, ktorý je svojou podstatou jedným zo základných kameňov Lisabonskej stratégie, bol dosiahnutý len dvakrát. Tento vo všeobecnosti slabý rast nebol dostatočne zohľadnený v hospodárskej a rozpočtovej politike, ktorú stanovujú vlády. Bol nahradený pôžičkou, tak verejnou, ako aj súkromnou, ktorá si v tejto súvislosti vyžadovala veľkú zodpovednosť finančného systému, napríklad formou hypoték. **Udržateľný rast musí byť teda hlavným cieľom hospodárskej politiky, ako aj politiky vo všetkých ostatných oblastiach. Ozdravenie rozpočtu, ktorého súčasťou by bolo okrem iného účinné pridelovanie finančných prostriedkov, by v tejto súvislosti mohla pomôcť nájsť spôsoby, ako v strednodobom horizonte znovu nastoliť rovnováhu vo verejných rozpočtoch, a pritom neohroziť cieľ vysokého rastu.**

4.2.2 Finančná kríza a slabá odolnosť hospodárstva EÚ voči otrasom ukázali, že je nevyhnutné prehodnotiť smerovanie hospodárskej politiky. Vyvázenejšia kombinácia makroekonomických opatrení, v rámci ktorej by sa aspekty zamerané na ponuku vyrovnaným spôsobom spájali s hospodárskou politikou orientovanou na dopyt, sa podľa názoru EHSV musí stať integrálnou súčasťou európskej stratégie. Vo svete financiazácie, ktorý podporuje krátkodobé investície a ktorý je preto vystavený možnému spomaleniu technologického pokroku, je nevyhnutné zanechať rast spočívajúci z veľkej časti na „špekulatívnych bublinách“ a vrátiť sa k rastu založenému na spotrebe a investíciách, najmä v novátorských odvetviach reálnej ekonomiky⁽²⁾, pričom treba uprednostňovať spôsoby výroby, ktoré sa vyznačujú nízkymi emisiami CO₂ a sú šetrnejšie k prírodným zdrojom.

4.2.3 Mohla by sa zaviesť európska pôžička, ktorej cieľom by bolo financovať európske projekty v oblasti infraštruktúry. Bola by kľúčovým nástrojom, ktorý by umožnil prilákať momentálne dostupné a nevyužitú úspory v záujme podpory európskeho hospodárstva. Toto úsilie musí sprevádzať koordinovaný prístup k priemyselnej politike⁽³⁾ na podporu konkurencieschopnosti podľa usmernení, ktoré stanovuje stratégia Európa 2020⁽⁴⁾. Výbor preto uvítal vyhlásenie predsedu Európskej komisie na pôde Európskeho parlamentu 14. decembra 2010, že bude „trvať“ na tom, aby boli predložené plány na zavedenie európskych dlhopisov. Vytvorenie týchto dlhopisov však nemôže byť alternatívou a nemôže ani nahradiť vytvorenie eurobondov.

4.2.4 Výbor podporuje myšlienku vytvoriť eurobondy, ktoré nielenže by umožnili jediné financovanie veľkých projektov v oblasti infraštruktúry s cieľom zmodernizovať Európu a zároveň by pomohli vytvoriť pracovné miesta a oživiť rast, ako by to mohli urobiť aj európske dlhopisy, ale okrem toho by sa vďaka nim znížili náklady na finančnú pomoc poskytovanú krajinám eurozóny, ktoré majú ťažkosti, a súčasne by tak trh so štátnymi dlhopismi nadobudol európsky rozmer. Zavedením tohto mechanizmu by sa po vytvorení Európskeho nástroja finančnej stability potvrdila vnútorná solidarita Európskej únie

(2) Pozri stanovisko EHSV na tému „Lisabonská stratégia po roku 2010“, Ú. v. EÚ C 128, 18.5.2010, s. 3.

(3) Pozri bod 5.5.1.

(4) Pozri list predsedu EHSV predsedovi Komisie z 31. marca 2010.

voči trhu, a zároveň by tým EÚ dokázala svoju politickú angažovanosť v záujme podpory menovej a hospodárskej únie a nezvratnosti eura.

4.2.4.1 Pripomeňme, že tento postup, ktorý sa uplatňuje v USA prostredníctvom štátnej pokladnice a ktorý Európsky parlament a Medzinárodný menový fond schválili v roku 2009, by vďaka zmierneniu podmienok splácania dlhu umožnil krajinám eurozóny, ktoré majú ťažkosti, získať manévrovací priestor na to, aby mohli stimulovať rast.

4.2.5 Členské štáty, ktoré majú rozpočtový prebytok a/alebo ktorých štátny dlh nie je vysoký, by mali viesť expanzívnu politiku na stimulovanie dopytu. Vo všeobecnosti to nie je pravidlom, najmä preto, že štáty sa obávajú penalizácie zo strany ratingových agentúr. Úloha ratingových agentúr „je kľúčová[...]“, a preto ich činnosť musí podliehať dohľadu⁽⁵⁾. Výbor preto znepokojuje skutočnosť, že sa nepodarilo zriadiť „európsky orgán na posudzovanie štátnych dlhov“⁽⁶⁾.

4.3 Rast a dane

4.3.1 V prípade, že daňová oblasť prispieva k dobrému fungovaniu vnútorného trhu, pomáha zvyšovať konkurencieschopnosť a zmiernovať záťaž na verejné financie atď., patrí medzi faktory podporujúce rast. Výbor ľutuje, že Komisia sa v oblasti ozdravenia rozpočtu zameriava takmer výlučne na výdavky a zanedbáva príjmy. Takýto prístup totiž najčastejšie postihuje sociálne najzraniteľnejšie skupiny a brzdí rast, pretože sa zmrazuje dopyt.

4.3.2 „V súlade so zmluvami EÚ sa treba snažiť na úrovni EÚ o lepšiu koordináciu daňovej politiky členských štátov (okrem iného o harmonizovaný daňový základ a minimálne daňové sadzby), predovšetkým v tých oblastiach, v ktorých je daňový základ rozdelený do viacerých štátov a kde je riziko daňových únikov a súťaže medzi členskými štátmi v oblasti daní najväčšie.“ Táto koordinácia na európskej úrovni musí mať za cieľ najmä ochraňovať a zvyšovať daňové príjmy⁽⁷⁾.

4.3.3 Ďalším dôležitým prvkom, ktorý zaručí účinný boj proti daňovým podvodom, je lepšia administratívna spolupráca. Vytvorenie nástroja Eurofisc, decentralizovanej siete otvorenej pre všetky členské štáty, ktorej cieľom je umožniť rýchlo a cielene zakročiť proti podvodom v oblasti dane z pridanej hodnoty, predstavuje prvý pokrok⁽⁸⁾. EHSV vo svojom stanovisku zdôraznil, že je potrebné nadviazať kontakty a rozvinúť

(5) Pozri stanovisko EHSV na tému „Ratingové agentúry“, Ú. v. EÚ C 277, 17.11.2009, s. 117, bod 1.1.

(6) Pozri stanovisko CESE o ratingových agentúrach, Ú. v. EÚ C 54, 19.2.2011, s. 37, bod 1.4.

(7) Tamže, poznámka pod čiarou 2.

(8) Nariadenie Rady (EÚ) č. 904/2010 o administratívnej spolupráci a boji proti podvodom v oblasti dane z pridanej hodnoty (prepracované znenie), Ú. v. EÚ L 268, 12.10.2010, s. 1.

spoluprácu s ostatnými organizáciami, ktoré pôsobia v oblasti boja proti organizovanému zločinu a praniu špinavých peňazí⁽⁹⁾.

4.3.4 Daňový tlak by sa mal presunúť na nové zdroje príjmov, ako sú dane z finančných transakcií, zdaňovanie energie, odvody finančných inštitúcií, poplatky za emisie CO₂⁽¹⁰⁾ v rámci novej organizácie trhu s kvótami atď. Tento typ zdanenia by mohol priniesť „dvojitú dividendu“: v krátkodobom a strednodobom horizonte zmierniť zaťaženie verejných rozpočtov a v dlhodobom horizonte pomôcť presmerovať zdroje na udržateľné investície do reálnej ekonomiky vo všeobecnosti, a najmä do technológií a ekologických odvetví⁽¹¹⁾. Takisto by mohol byť užitočný na zabezpečenie vlastných zdrojov rozpočtu Európskej únie⁽¹²⁾.

4.4 Zdaňovanie finančného sektora

4.4.1 Konkrétne zdanením finančného sektora môžu finančné trhy nadobudnúť väčšiu stabilitu a účinnosť, keďže sa zmierni ich kolísavosť a odstránia negatívne účinky v dôsledku nadmerného rizika⁽¹³⁾. Zdá sa teda rozumné vytvoriť dane určené na internalizáciu vonkajších účinkov, ktoré vznikajú v dôsledku správania sa tohto sektora, pokiaľ pomáhajú vytvárať spravodlivejšie podmienky v procese budovania a harmonizácie európskeho vnútorného trhu.

4.4.2 Dane z finančných transakcií

4.4.2.1 Vo svojom stanovisku k správe de Larosièrovej skupiny⁽¹⁴⁾ EHSV v zásade súhlasil s daňou z finančných transakcií: „Podľa názoru EHSV musí namiesto myslenia v krátkodobom horizonte nastúpiť myslenie v dlhodobom horizonte, pri ktorom sa prémie nevypočítavajú na základe špekulatívnych obchodov. V tomto zmysle EHSV podporuje myšlienku zdaňovania finančných transakcií.“ Cieľom tejto dane „je navýšenie prostriedkov do verejného rozpočtu. Tento nový zdroj príjmov by sa mohol využívať na podporu hospodárskeho rozvoja v rozvojových krajinách, financovanie politík týkajúcich sa klímy v rozvojových krajinách alebo na **zníženie zaťaženia verejných financií**. Posledná z uvedených možností tiež znamená, že finančný sektor by splatil dotácie z verejných zdrojov. V dlhodobom horizonte by mali výnosy z tejto dane predstavovať nový všeobecný zdroj verejných príjmov.“⁽¹⁵⁾ Okrem toho má daň z finančných transakcií aj vítané stimulačné účinky, pretože vedie účastníkov trhu k zmene správania sa.

⁽⁹⁾ Pozri stanovisko EHSV na tému „Návrh nariadenia Rady o administratívnej spolupráci a boji proti podvodom v oblasti dane z pridanej hodnoty (prepracované znenie)“, Ú. v. EÚ C 347, 18.12.2010, s. 74, bod. 1.10.

⁽¹⁰⁾ Tamže, poznámka pod čiarou 2.

⁽¹¹⁾ Tamže, poznámka pod čiarou 4.

⁽¹²⁾ Preskúmanie rozpočtu EÚ, KOM(2010) 700 v konečnom znení z 19. 10. 2010.

⁽¹³⁾ Pozri Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Zdaňovanie finančného sektora, KOM(2010) 549 v konečnom znení.

⁽¹⁴⁾ Pozri stanovisko EHSV na tému „Správa de Larosièrovej skupiny“, Ú. v. EÚ C 318, 23.12.2009, s. 57.

⁽¹⁵⁾ Pozri stanovisko EHSV na tému „Daň z finančných transakcií“, Ú. v. EÚ C 44, 11.2.2011, s.81, Závery a odporúčania, bod 1.10.

4.4.2.2 V tejto súvislosti možno poznamenať, že predseda Komisie vo vyhlásení z 8. septembra 2010 obhajoval myšlienku dane z finančných aktivít.

4.4.2.3 Výbor v nadväznosti na svoje predchádzajúce stanoviská vyjadril názor, že EÚ a členské štáty v súčasnosti potrebujú daň z finančných transakcií, aby mohli zhromaždiť príjmy, ktoré im umožnia obmedziť rozpočtovú nerovnováhu, financovať opatrenia na podporu rastu a bojovať proti čisto špekulatívnym aktivitám.

4.4.3 Dane z finančných aktivít

4.4.3.1 Daň z finančných aktivít⁽¹⁶⁾, vo svojej najširšej podobe (metóda sčítania), má za cieľ zaťažiť všetky zisky a odmeny z podnikateľskej činnosti finančných inštitúcií, nezávisle od výrobkov, ktoré predávajú.

4.4.3.2 Mohla by sa považovať za daň z pridanej hodnoty, ktorú vytvárajú spoločnosti z finančného sektora a ktorá by umožnila zlepšiť momentálne slabší daňový príspevok tohto sektora vyplývajúci z toho, že mnohé z jeho operácií sú oslobodené od DPH.

4.4.3.3 Príjmy, ktoré tak vzniknú na európskej úrovni, by sa mohli využiť na ozdravenie rozpočtu členských štátov.

4.4.4 Komisia má v úmysle uskutočniť hodnotenie dosahu, čo výbor schvaľuje, s cieľom navrhnúť možnú štruktúru a podmienky uplatňovania tohto zdaňovania a vyhodnotiť širokú škálu nových reforiem vo finančnom sektore, ktoré sa týkajú systému ochrany vkladov, nových požiadaviek z hľadiska vlastného kapitálu a likvidity atď. Na tomto základe by bolo treba nájsť správnu rovnováhu medzi úsilím bojovať proti rozpočtovým schodkom a snahou zachovať schopnosť bankového sektora poskytovať pôžičky a prispievať k hospodárskemu rastu a vytváraniu pracovných miest. V každom prípade by sa v súvislosti s týmto zdaňovaním nemalo prijať žiadne rozhodnutie, kým nebudú známe výsledky tejto štúdie.

5. Vymyslieť rast zajtrajška

5.1 Európa je vystavená viacerým veľkým hrozbám, medzi ktoré patrí:

— svet poznačený financilizáciou, ktorý sa vymyká politickej demokracii, je čiastočne odtrhnutý od reálnej ekonomiky a ktorý uprednostňuje krátkodobé investície, ktoré môžu viesť k spomaleniu technologického pokroku. Nezaujím o reálne investície v prospech finančných investícií takisto brzdí rozvoj zamestnanosti, príjmov, dopytu a verejných financií,

⁽¹⁶⁾ S týmto návrhom prišiel Medzinárodný menový fond/Návrh Medzinárodného menového fondu.

— rozpad existujúcich sociálnych modelov v spojení s rizikom, že dôjde k stretnutiu Spojených štátov s veľkými, rýchlo sa rozvíjajúcimi krajinami, z ktorého by bola Európa vylúčená, a ktorý by oslabil trh práce. Aby sme mohli čeliť výzvam dneška, treba určiť, aké politické kroky povedú k vytvoreniu rastu zajtrajška.

5.2 Aby sa EÚ mohla vrátiť k inteligentnému, udržateľnému a inkluzívnemu rastu, vypracovala si stratégiu Európa 2020. Nová stratégia sa vďaka posilnenej koordinácii hospodárskych politik usiluje odstrániť hlavné prekážky obmedzujúce rast na úrovni EÚ, vrátane tých, ktoré súvisia s fungovaním vnútorného trhu a infraštruktúrou, a zameriava sa aj na potrebu vytvoriť spoločnú energetickú politiku a novú, ambicióznou priemyselnú politiku. Európska rada zdôraznila, že všetky spoločné politiky, vrátane spoločnej poľnohospodárskej politiky a politiky súdržnosti, budú musieť túto stratégiu podporovať a že stratégia bude mať silný vonkajší rozmer⁽¹⁷⁾.

5.3 EHSV vytvoril riadiaci výbor, ktorý v úzkej spolupráci s odbornými sekciami, CCMI, národnými HSR a monitorovacími strediskami pracuje na zavádzaní stratégie, a najmä na siedmich hlavných iniciatívach, ktorých cieľom je stimulovať pokrok z hľadiska rastu a zamestnanosti. V tomto kontexte výbor predložil stanoviská o hlavných iniciatívach, ktoré majú umožniť splniť päť cieľov tejto stratégie. V snahe zistiť, ako túto novú stratégiu zaviesť do praxe, je nevyhnutné rozvinúť podrobné úvahy o prioritných **odvetviach**, akých **opatreniach**.

5.4 **Prioritné odvetvia.** Ďalej uvádzame neúplný zoznam odvetví, ktoré sú už teraz v niektorých prípadoch zdrojom rastu, avšak budú ním hlavne v budúcnosti, pretože majú značný potenciál z hľadiska pridanej hodnoty, sú založené na špičkových technológiách a majú veľký potenciál rastu. Vzťahuje sa to samozrejme tak na priemyselné odvetvia; ako i na služby:

— výroba energie bez emisií CO₂, ekologické budovy a doprava, ktoré vytvárajú „ekologické pracovné miesta“⁽¹⁸⁾,

— „ekonomika seniorov“: bioinžinierstvo v službách zdravia, vedy o živej prírode⁽¹⁹⁾,

— biotechnológia⁽²⁰⁾,

⁽¹⁷⁾ Pozri závery Európskej rady z 25. a 26. marca 2010 a závery Európskej rady zo 17. júna 2010.

⁽¹⁸⁾ Pozri stanovisko EHSV na tému „Podpora udržateľných ekologických pracovných miest v rámci balíka opatrení EÚ týkajúcich sa klimatických zmien a energetiky“, Ú. v. EÚ C 44, 11.2.2011, s. 110.

⁽¹⁹⁾ Pozri stanovisko EHSV na tému *Vedy o živej prírode a biotechnológia: stratégia pre Európu. Správa o pokroku a usmernenia do budúcnosti* (pozn. prekl.: neexistuje v slovenskom jazyku), Ú. v. EÚ C 234, 30.9.2003, s. 13.

⁽²⁰⁾ Pozri stanovisko EHSV na tému *Oznámenie Komisie: Strategická predstava o vedách o živej prírode a biotechnológii: konzultačný dokument* (pozn. prekl.: neexistuje v slovenskom jazyku), Ú. v. ES C 94, 18.4.2002, s. 23.

— digitálna spoločnosť, nanotechnológie⁽²¹⁾, robotika,

— agronómia a hydraulika ako reakcia na zmenšujúce sa plochy ornej pôdy, takisto treba prehodnotiť výrobné postupy v záujme úspornejšieho využívania surovín, spracovanie prvkov vzácnych zemín atď.,

— snaha nájsť v každom priemyselnom odvetví postupy a spôsoby rozvoja s menšími emisiami CO₂, a tak vytvárať novú koncepciu priemyselnej politiky,

— atď.

5.4.1 Vzdelávanie musí byť takisto prioritnou oblasťou, o ktorú sa budú opierať všetky ostatné. Je jedným z nevyhnutných prvkov rastu, pretože podporuje vytváranie ľudského kapitálu, ktorý je pre jeho rozvoj nevyhnutný. Preto treba dbať na to, aby kvalifikácie boli v súlade s potrebami trhu práce.

5.5 Prioritné opatrenia na podporu rastu

5.5.1 Upevňovanie jednotného trhu musí byť v rámci stratégie Európa 2020 jednou z priorit Európskej únie. EHSV sa nazdáva, že len tak bude možné dosiahnuť podstatný pokrok v oblasti silného hospodárskeho rastu, ktorý bude trvalý a spravodlivejší z hľadiska rozvoja členských štátov.

5.5.2 Za uplatňovanie efektívnej priemyselnej politiky

5.5.2.1 Význam pojmu „priemyselná politika“ sa postupom času veľmi zmenil. Je teda dôležité stanoviť tri zásady, podľa ktorých možno tento pojem presne vymedziť, a to so zreteľom na dané obdobie.

— Najprv treba uviesť, ktoré odvetvia by sa mali uprednostniť⁽²²⁾. V závislosti od toho budú musieť byť oblasti činnosti samozrejme veľmi rôznorodé. V niektorých prípadoch, napríklad v energetike, pôjde o veľké európske projekty. V iných prípadoch o zabezpečenie kapitálu. Alebo, ako v prípade začínajúcich a vznikajúcich podnikov, o pomoc pri vytváraní nových technológií. V každom prípade by sa táto priemyselná politika mala zameriavať rovnako na vnútorný trh, ako na vývoz.

— Napokon najťažšou úlohou je nájsť v období rozpočtových škrtov prostriedky na dlhodobé financovanie tejto priemyselnej politiky a rastu, ktorý sa môže vďaka nej dosiahnuť. Jednou z možností by bolo zamerať európske úspory vo veľkom rozsahu na dlhodobé produktívne investície⁽²³⁾, ktoré sú z hospodárskeho i sociálneho hľadiska rentabilné, čiže majú veľký potenciál z hľadiska vytvárania pracovných miest. Problém môže spočívať v tom, že existuje veľká averzia voči riziku. Dala by sa prekonať, keby sa navrhli konkrétne spôsoby, ako by mohli spoločne znášať riziko

⁽²¹⁾ Pozri stanovisko EHSV na tému „Nanovedy a nanotechnológie: Akčný plán pre Európu 2005 – 2009“, Ú. v. EÚ C 185, 8.8.2006, s. 1.

⁽²²⁾ Pozri bod 5.4.

⁽²³⁾ Pozri bod 4.2.3.

orgány verejnej správy a súkromní investori, pričom verejné orgány by znášali hlavné dlhodobé riziko podobne ako zaistovateľa. Ďalšou možnosťou je vytvoriť veľkú európsku pôžičku ⁽²⁴⁾.

5.5.2.2 Avšak na to, aby sme vybudovali vyvážený a pevný systém výroby, je samozrejme nevyhnutné využiť dve dôležité politiky: daňovú politiku a politiku zamestnanosti. O prvej sa podrobnejšie zmienujeme v bode 4.3.1. Pokiaľ ide o druhú, hlavnou úlohou bude rozvinúť potenciál účasti na trhu práce, a teda začleniť doň vo veľkej miere aj mladých ľudí a seniorov. Zároveň bude treba zabezpečiť širokú ponuku kvalitných služieb starostlivosti o deti, aby sme pomohli rodičom venovať sa svojej pracovnej činnosti ⁽²⁵⁾.

5.5.3 Za európsky Small Business Act

5.5.3.1 Tento návrh bol už vyslovený viackrát, nikdy sa však celkom nezrealizoval, hoci je veľmi potrebný. Napríklad americký Small Business Act je veľmi účinným nástrojom, pretože umožňuje financovať inováciu, ako aj tradičné investície a zaručuje malým a stredným podnikom časť verejných zákaziek. Týka sa rovnako začínajúcich podnikov, ako aj podnikov, ktoré sa rýchlo rozvíjajú. Európsky Small Business Act musí podobne ako jeho americký pendant ponúkať celú paletu nástrojov, ktoré sa týkajú verejného obstarávania, ako aj financovania. EHSV navrhuje teda ambiciózne európsky Small Business Act ⁽²⁶⁾.

5.5.4 Za politiku vzdelávania, výskumu, vývoja a inovácie

5.5.4.1 V tejto súvislosti sa môžeme oprieť o množstvo stanovísk, ktoré výbor vypracoval na túto tému ⁽²⁷⁾. Výbor vždy zastával názor, že VaV a inovácia sú hlavné činnosti, od ktorých závisí, aké miesto bude zastávať Európa vo svete, a to podľa toho, aký dôraz bude klásť na tieto disciplíny a aké prostriedky na ne vyčlení.

5.5.4.2 EÚ a členské štáty musia aj teraz, v období úsporných opatrení, pokračovať v investíciách do vzdelávania, výskumu, vývoja a inovácie. Tieto investície nielenže nesmú zasiahnuť rozpočtové škrty, ale je nevyhnutné ich ešte viac zintenzívniť ⁽²⁸⁾. Inak by to nevyhnutne viedlo k ochudobneniu

⁽²⁴⁾ Tamže, poznámka pod čiarou 19.

⁽²⁵⁾ Pozri stanovisko EHSV na tému „Ročný prieskum rastu: ďalší pokrok v rámci komplexnej reakcie EÚ na krízu“, Ú. v. EÚ C 132, 3.5.2011, s. 26, bod 4.2.

⁽²⁶⁾ Pozri stanovisko EHSV na tému „Najskôr myslieť v malom – Iniciatíva Small Business Act pre Európu“, Ú. v. EÚ C 182, 4.8.2009, s. 30.

⁽²⁷⁾ Najmä stanoviská o siedmom rámcovom programe pre výskum a vývoj, napr. stanovisko na tému „Návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa zavádza program pre konkurencieschopnosť a inováciu (2007 – 2013)“, Ú. v. EÚ C 65, 17.3.2006, s. 22.

⁽²⁸⁾ „Hlavná iniciatíva stratégie Európa 2020: Únia inovácií“, KOM(2010) 546 v konečnom znení zo 6. 10. 2010.

EÚ, ktoré by znamenalo stratu pracovných miest a zhoršenie životnej úrovne občanov.

5.5.4.3 EÚ by mala zabezpečiť, aby bolo daňové právo lepšie prispôbené cieľu vytvárať stimuly pre posilnenie investícií priemyslu do výskumu a vývoja ⁽²⁹⁾. Vďaka tomu by bolo možné okrem iného podporovať vytváranie MSP, ktoré sa v prvých rokoch svojej činnosti budú zameriavať hlavne na VaV. Vzhľadom na strategickú úlohu MSP v európskom hospodárstve EHSV odporúča, aby každý členský štát využil vo svojom hospodárstve optimálnu kombináciu dostupných daňových stimulov, ktoré malým a stredným podnikom pomôžu prežiť a rásť ⁽³⁰⁾. Súčasne by bolo treba presadzovať alebo zintenzívniť spoločné projekty výskumných ústavov a MSP, napríklad pod záštitou verejných výskumných agentúr (štátnych alebo európskych), s cieľom podporovať spoluprácu týchto aktérov.

5.5.4.4 Aby bol výskum a vývoj účinný, musia mať výskumníci a novátori podmienky na to, aby mohli pracovať a spolupracovať na celom území EÚ rovnako ľahko ako vo svojej krajine. Preto sa v rámci Európskeho výskumného priestoru ⁽³¹⁾, ktorý má byť dokončený do štyroch rokov, musia vytvoriť štruktúry, ktoré skutočne umožnia voľný obeh poznatkov, čo bude ozajstný prínos Únie pre národný výskum.

5.5.4.5 Okrem toho bude treba zredukovať, ak nie úplne odstrániť, množstvo prekážok: treba zlepšiť prístup k financovaniu, najmä pre MSP, sprístupniť z finančného hľadiska práva duševného vlastníctva, stanoviť ambicioznejšie ciele a strategicky využívať rozsiahle finančné prostriedky vyčlenené na verejné obstarávanie. Takisto je veľmi naliehavé, aby sa čoskoro dospelo k dohode o európskom patente. Prechodným riešením, o ktorom by sa v tejto súvislosti mohlo uvažovať, by mohlo byť zavedenie posilnenej spolupráce.

5.5.4.6 Lisabonská stratégia stanovovala, že EÚ má 3 % svojho HDP venovať na VaV, pričom dve tretiny by mali pochádzať zo súkromného sektora. Tento cieľ sme ani zďaleka nespĺnili. Jeho dosiahnutie je však veľmi dôležité, pretože by to umožnilo do roku 2020 vytvoriť 3,7 milióna pracovných miest a do roku 2027 zvýšiť ročný HDP o približne 800 miliárd eur ⁽³²⁾. Splnenie tohto cieľa musí viac ako kedykoľvek predtým zostať prioritou Únie.

⁽²⁹⁾ Pozri stanovisko EHSV na tému „Cesta k účinnejšiemu využívaniu daňových stimulov v prospech VaV“, Ú. v. EÚ C 10, 15.1.2008, s. 83.

⁽³⁰⁾ Pozri stanovisko na tému „Uvoľnenie a posilnenie potenciálu Európy v oblasti výskumu, rozvoja a inovácií“, Ú. v. EÚ C 325, 30.12.2006, s. 16, bod. 3.5.

⁽³¹⁾ Pozri stanovisko EHSV na tému Výskumníci v európskom výskumnom priestore: jedno povolanie, mnoho pracovných možností (pozn. prekl.: neexistuje v slovenskom jazyku), Ú. v. EÚ C 110, 30.4.2004, s. 3 a stanovisko EHSV na tému „Zelená kniha – Európsky výskumný priestor: nové perspektívy“, Ú. v. EÚ C 44, 16.2.2008, s. 1.

⁽³²⁾ Pozri P. Zagamé, *Les coûts d'une Europe non innovante* (Náklady na neinovujúcu Európu) (2010).

5.5.4.7 Vytvorenie stredísk konkurencieschopnosti bolo v mnohých európskych krajinách veľmi pozitívnou iniciatívou. Vytvoriť európsku sieť s cieľom dať im väčší význam, viac prostriedkov a úloh je pravdepodobne najlepší spôsob, ako zlepšiť vzťah medzi výskumom a inováciou, pokiaľ sa na ich riadení skutočne podieľajú všetci aktéri.

6. Občianska spoločnosť

6.1 Treba zdôrazniť, že vzhľadom na to, že úprava rozpočtu a hľadanie spôsobov, ako zvýšiť rast, majú veľký dosah na život

občanov, je nevyhnutné rozvíjať príkladný sociálny dialóg a občiansky dialóg, a to tak na úrovni členských štátov, ako aj na úrovni Európskej únie.

6.2 Občianska spoločnosť, najmä národné HSR alebo organizácie, ktoré túto funkciu vykonávajú, musí mať možnosť vyjadriť svoj názor a zasiahnuť skôr, než sa rozhodne. Musí existovať vysoká miera sociálneho partnerstva, pretože ak reformy nemajú podporu občanov, nemôžu byť prijaté perspektívne a správne rozhodnutia v strednodobom a dlhodobom horizonte.

V Bruseli 15. júna 2011

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON
